

4.Кульчицький Т.Р. Поняття та ознаки внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Адміністративне право і процес*, 2017. №1 (19). С. 51-57.

5.Петришин Л. Й., Лещук Г. В. Змістові аспекти соціально-педагогічної роботи із вимушеними переселенцями та їх сім'ями в сучасних соціальних умовах. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія*, 2016. № 1(11). С. 40-46.

Дідик І.М.

Студентка групи СР 41
факультету педагогіки і психології
ТНПУ ім. В.Гнатюка

Поліщук В. А., д. п. н., професор,
професор кафедри соціальної
роботи та менеджменту
соціокультурної діяльності ТНПУ

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ДІТЬМИ У ПОЛЬЩІ

Актуальність теми дослідження. У Польщі соціальна робота розуміється як професійна діяльність, метою якої є надання допомоги людям, сім'ям, соціальним групам і співтовариствам для задоволення їх потреб у соціальній адаптації, відновленні або придбанні певних навичок самостійного функціонування в суспільстві, в поліпшенні соціального становища.

Соціальна робота сприяє отриманню людиною гармонії в житті, регуляції її відносин з родиною і соціальними групами. У Польщі питання опіки над дітьми з 1999 року перейшли зі сфери освіти у сферу компетенції міністерства праці та соціальної політики, і нині їх регулює Закон про соціальну допомогу [8].

Цей закон уперше було прийнято 1990 року, а його остання редакція набула чинності 2004 року. Державна система опіки зорієнтована на підтримку дитини на час, поки ситуація в її родині визнана несприятливою для розвитку та соціального становлення. Замість рідної сім'ї цю функцію мають реалізувати чотири соціальні інститути: сімейні суди, інститут кураторства, система соціальної допомоги та система замісної опіки [1].

Проблема соціальної роботи з дітьми набула особливої актуальності після 24 лютого 2022 року, після повномасштабного вторгнення Росії на територію України, коли масова кількість жінок з дітьми емігрували за кордон у пошуку безпечного місця. Однією з перших країн, яка прихистила громадян України, стала Польща. На територію Польщі прибула значна кількість дітей, які через військові дії опинилися в іншій країні самі без батьків. Тому вважаємо за доцільне дослідити, які пільги, яка соціальна допомога та форми піклування очікують на дітей, які залишились самі на території іншої держави.

Метою статті є дослідження соціальної політики та роботи з сім'ями із дітьми на території Республіки Польща.

Виклад основного матеріалу. У Польщі в сфері соціальної допомоги формується розгалужена мережа установ на чолі з громадськими організаціями, що здійснюють допомогу і підкоряються як органам державної адміністрації (воєводські центри), так і органам місцевого самоврядування (на рівні міста, міського району і гміни). Вони взаємодіють з підлеглими їм центрами стаціонарного або напівстаціонарні обслуговування і надають відповідні послуги на дому, використовуючи для цього приватні агентства, які надають доглядальниць і молодший медичний персонал. Головна з реалізованих в даний час основних функцій публічних центрів соціальної допомоги (на рівні гміни) - виплата грошової допомоги та надання матеріальної допомоги відповідно до законодавчо визначених повноважень та у межах бюджетних можливостей.

Польща є католицькою країною (понад 90% населення – католики). Церква (Римсько-католицька) відіграє важливу роль в житті країни, її вплив є величезним, в тому числі і в питаннях визначення провідних аспектів соціальної політики та способів її реалізації. Польські жителі є активними прихожанам. Польща є країною, в якій поєднано дві моделі соціальної політики: консервативна і католицька. Консервативна модель базується на принципі досягнень, де праця визначає подальше соціальне забезпечення. Для добре організованих робітників в процвітаючих галузях результат може бути дуже високий. Проблеми виникають при розгляді тих верств населення, які не зайняті постійно або взагалі не зайняті, і тому вони не мають страховок, а ступінь податкового перерозподілу невелика. Вони змушені розраховувати на місцеві благодійні органи і громадську допомогу, зазвичай не дуже велику.

А тепер подати, що в Польщі збережено від католицької моделі. Основні завдання, що стоять перед соціальним працівником, коротко можна охарактеризувати таким чином: (1) надання інформації і порад, завдяки яким люди можуть впоратися з проблемами, що послужили причиною їх важкій життєвій ситуації, за допомогою призначених для цього державних установ, органів місцевого самоврядування та неурядових організацій; (2) організація та безпосереднє надання допомоги людям, які перебувають у важкій життєвій ситуації, необхідної допомоги, консультацій та підтримки; (3) стимулювання соціальної активності і взаємодопомоги для задоволення життєвих потреб людей, сімей, соціальних груп і спільнот [4].

Судова система Польщі включає чотири види судових установ: найвищий суд, суд загального призначення; адміністративний та військовий суди. Загальний суд є двоступеневим — це суди першої інстанції (суд районний та суд крайовий) та суд другої інстанції (суд крайовий та суд апеляційний). Якщо ви не згодні з рішенням суду першої інстанції, можна подати апеляцію до суду другої інстанції. Сімейний суд є відділом районного суду. Він вирішує такі справи:

- 1) батьківські та опікунські права;

- 2) встановлення батьківства;
- 3) вирішення в судовому порядку питань, пов'язаних з розбещенням неповнолітніх (карні справи);
- 4) примусове лікування осіб із алкогольною та наркотичною залежністю;
- 5) встановлення та позбавлення опіки, а також призначення представництва законних прав та інтересів дітей у випадках порушення цих прав зі встановленням форми їхнього державного утримання на період функціональної неспроможності біологічної родини.

Система опіки над дітьми в основному зосереджена в рамках компетенції міністерства праці та соціальної політики й окрім функції опіки включає і функцію виховання. Різні форми її соціальних інституцій спрямовані на виконання опікунсько-виховних функцій щодо дітей різного віку, різних потреб та відповідно до нормативно встановлених вимог суспільного життя.

Сімейні форми, які в себе включають:

- 1) усиновлення/удочеріння (у правовому порядку - прирівнення до біологічної сім'ї);
- 2) заступницькі сім'ї: кривні та некривні, а також кадрові, які пройшли спеціальну підготовку (багатодітні, спеціалізовані та «сім'ї наготові»), які хочуть взяти дитину жити до себе на час її термінового вилучення з біологічної родини через загрозу для її фізичного та психічного здоров'я).

Опикунсько-виховні заклади: світлиці (організація допомоги родинам у вихованні дітей удень); інтервенційні (термінове влаштування дитини), соціалізаційні (планове влаштування дитини) та родинні (сімейний будинок дитини).

Для дітей із вадами розвитку функціонують спеціальні шкільно-виховні заклади, а для дітей із поведінковими проблемами - молодіжні виховні заклади (сфера міністерства освіти).

Зклади соціальної реабілітації - це притулки для малолітніх та виправний заклад (сфера міністерства юстиції).

Будинки соціальної допомоги створено для утримання дітей, які мають інвалідність і нездатні самі себе утримувати.

В нормативних документах Польщі дитину як суб'єкт права розглядають не з позиції категоріального співвіднесення, а стосовно ситуації, що спровокувала актуалізацію потреби дитини та її сім'ї у соціальній допомозі. Такий підхід працює в напрямку посилення безпосередньої активності сімей та молоді, підвищення власної життєвої активності, надає змогу уникнути «негативних соціальних ярликів» та запобігти «пролонгованим соціальним послугам на все життя». Сучасний етап реформування системи опіки над дітьми у Польщі спирається на правовий розвиток і сфокусований на таких положеннях: підтримувальний характер опіки над дитиною та її родиною — підвищення життєвої автономії сім'ї та виховного потенціалу батьків; повага до автономії сім'ї та надання пріоритетності біологічній родині; пріоритет сімейних форм опіки над інституційними; орієнтація на тимчасовість при влаштуванні дитини в систему державного утримання у всіх її формах (заступницьких сім'ях чи закладах) та створення передумов для повернення дитини в родину; робота самоуправління як уповноваженого органу місцевої громади та ініціація роботи в місцевому товаристві (розвиток громади) [4].

У Польщі рішення про вилучення дитини із несприятливої для розвитку і соціального становлення ситуації та влаштування її в одну із форм державної опіки приймає районний суд. Права дорослих щодо дитини можна призупинити, частково обмежити чи відібрати та передати іншим особам. Оцінку актуальної ситуації, відновлення прав дитини на сім'ю, на адекватне середовище розвитку, зростання та соціальне становлення, перевірка підготованих до суду документів і контроль дотримання судових рішень виконують судові куратори. Інститут кураторів має в Польщі тривалу історію і не є новим, як, наприклад, інститут заступницької сім'ї з її підвидами. Надамо коротку характеристику різних видів фінансової допомоги, які надаються заступницьким сім'ям у Польщі:

Допомога на виховання 500+

Допомогу на виховання один з батьків може отримати на кожну дитину до 18 років, якщо дитина проживає разом з ним і залишається на його утриманні.

Право на допомогу на виховання від закладу соціального страхування (ZUS) встановлюється на так званий період соціальної допомоги, який триває з 1 червня поточного року по 31 травня наступного року. Допомога на виховання надається в розмірі 500 злотих на місяць на дитину [7].

Компенсації для працевлаштування няні:

Одним з популярних видів такого типу договорів для нянь є *umowa uaktywniająca* (укладання цього договору унормовано в законі *Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3*, в статтях 50 та 51).

Umowa uaktywniająca – це договір про надання послуг, який є подібний до *umowy zlecenia*. Укладається в письмовому вигляді між батьками дитини та нянею на період, коли дитині від 20 тижнів до 3 років. Такий договір вигідний батькам дитини тим, що вони будуть оплачувати лише частину страхових платежів до ZUS, які сплачує кожний роботодавець, а частину цих платежів покриватиме ZUS.

Батьки дитини нараховують та сплачують ці страхові платежі можна у той самий спосіб, що й на будь-якій роботі

Закон містить дуже прості вимоги до того, хто може бути нянею за таким договором. Це має бути повнолітня особа, яка неї батьком або мамою дитини.

Оформити нянею можна, наприклад, бабусю дитини (увага тим нашим співгромадянам, хто замислюється над питанням, як легалізувати в Польщі своїх батьків!) [6].

Допомога « Dobry Start » – це дотація у 300 злотих для школяра. Ця сума базується на аналізі даних з витрат родин для підготовки дитини до школи. Витрати в середньому складали 686 злотих на одну дитину. Відтак, урядова допомога має на меті покрити майже половину витрат родини на спорядження дитини до школи у поточному навчальному році. Планується, що програма працюватиме й у наступні

роки. Допомога виплачується на кожного учня незалежно від доходів родини. Гроші будуть виплачуватися родині 1 раз на рік [5].

Висновок. Як і в будь-якій державі в Польщі існує чимало проблем. Це і високий рівень безробіття серед країн Європейського Союзу, низький процент працевлаштування, є чимало бездомних, особливо у великих містах. Комерційні структури, релігійні організації, що надають соціальні послуги знаходяться поза контролем. В Польщі немає постійного обслуговування соціальними робітниками одиноких непрацездатних громадян вдома, як це робиться в нас. Значна кількість соціальних послуг являється платними. Є й інші недоліки, які, до речі, поляки і не приховують. Для нас важливо було співставити практику соціальної роботи у нас та в них, напрямки та методи її удосконалення.

Але як висновок можна зазначити, що Польща являється однією з країн, яка дбає про своїх громадян, про їх комфорт також дбає про громадян, які приїхали на їх територію, вони забезпечили усіх людей соціальною допомогою, що являється явним показником сприятливої для життя держави. В цій статті перерахованні не усі види фінансової допомоги, які надає Польща, а лише невелика їх частина, адже з кожним днем вони додають і змінюють види і суми цієї допомоги, адже з кожним днем на їх території додаються нові особи, які потребують піклування від держави.

Список використаних джерел:

1. Соціальні універсальні послуги в Польщі URL : <https://referatss.com.ua/work/socialni-universalni-poslugi-v-polshhi/> (дата звернення 15.09.2022).
2. Pracownicy socjalni - Pomoc społeczna URL : <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/pomoc-spoieczna-17087802/dz-3-roz-2> (Дата звернення 15.09.2022).
3. Соціальна допомога сім'ям з дітьми в Польщі URL : https://stud.com.ua/65173/sotsiologiya/sotsialna_robota_polschi (дата звернення 20.09.2022).

4. Ustawa o Dobry Start URL:
<https://www.gov.pl/web/rodzina/dobry-start> (дата звернення 20.09.2022).
5. Ustawa o wynagrodzeniu za zatrudnienie niań URL :
<https://uainkrakow.pl/yak-batkam-shcho-pratsiuiut-otrymaty-3010-zlotykh-na-posluhy-niani/> (дата звернення 20.09.2022).
6. Ustawa o rodzina 500+ URL :
<https://www.gov.pl/web/rodzina/rodzina-500-plus> (Дата звернення 20.09.2022).
7. Ustawa o pomocy społecznej w Polsce URL :
<https://www.gov.pl/web/rodzina> (дата звернення 20.09.2022).

Дудар Х. І.
студентка групи СР-41
факультету педагогіки і психології
ТНПУ ім. В. Гнатюка

Олійник Г. М., к. п. н., доцент кафедри
соціальної роботи та менеджменту
соціокультурної діяльності ТНПУ

ОРГАНІЗАЦІЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ЗВО

Актуальність теми дослідження. Останнім часом в Україні активно поширюється волонтерський робота, тому значна кількість учених, практиків звернули свою професійну увагу на волонтерство як важливий ресурс соціальної роботи. Серед чинників, які зумовлюють активізацію добровільної, волонтерської діяльності, є передусім загострення соціальних проблем та відсутність досконалої системи надання соціальних послуг вразливим верствам населення. Роль волонтерів, яких ще називають добровольцями, є надзвичайно важливою в багатьох соціальних службах, організаціях, благодійних фондах і т.д.